

УДК 351:261.7+351:348.711.1 (477)

Дробко Е. В.

*кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри державного управління
та місцевого самоврядування
(Національний університет водного
господарства та природокористування)*

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ВЗАЄМОДІЇ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ТА ЦЕРКВИ (РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ) ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ СВОБОДИ СОВІСТІ ТА ВІРОСПОВІДАННЯ

Постановка проблеми. Функціонування релігійних організацій у суспільстві має об'єктивно необхідний характер. Вони являють собою не просто невід'ємний компонент будь-якої релігії, найважливішу умову її соціального буття, а й особливу форму задоволення відповідних суспільних потреб. Церква¹ та релігійні організації відіграють значну роль

© Дробко Е. В., 2014

© Національний університет «Острозька академія», 2014

¹ Термін «Церква» може застосовуватись виключно до релігійних організацій християнських конфесій (православних, католиків, протестантів), які сповідують віру в Ісуса Христа як в Господа і Спасителя. Слово «Церква» зустрічається тільки у Новому Завіті.

В оригінальному тексті Нового Завіту, написаному стародавньою грецькою мовою, слово «церква» (ἐκκλησία [екклесія] складається із двох слів: ἐκ [ек] – з (чогось) та καλέω [калео] – покликати, вибрати) означає зібрання вибраних, покликаних Богом для Себе людей.

В класичній грецькій мові слово ἐκκλησία означало збори (зібрання) громадян, наприклад, Афін, які займались вирішенням питань своєї територіальної громади, територіального поліса. Більше того, слово ἐκκλησία відносилось тільки до самого зібрання, а не до тих громадян, які на нього збирались. У інший час ці громадяни не називались ἐκκλησία.

В Новому Завіті слово ἐκκλησία відноситься до спільноти Божого народу і зустрічається в оригінальному тексті 109 разів [10, с. 1133-1138].

- Формування правового механізму державного управління у сфері взаємодії Збройних Сил України та церкви (релігійних організацій) щодо реалізації свободи совісті та віросповідання / Е. В. Дробко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 2(10) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n2/14devstv.pdf>.

у духовному, соціальному та політичному житті суспільства, проте їхня роль у державі не є однозначною. За різних умов церква та релігійні організації можуть як сприяти процесу трансформації суспільства, так і його гальмувати. Тому відповідальність за діяльність релігійних організацій лягає як на них самих, так і на державу. Задоволення релігійних потреб громадян повинно здійснюватися в межах чинного законодавства. Все вищесказане стосується і забезпечення душпастирської опіки з боку церкви (релігійних організацій) військовослужбовців Збройних Сил України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відносини держави та церкви, держави та інших релігійних організацій традиційно цікавили багатьох дослідників. Серед них можна назвати зарубіжних філософів і вчених: Т. Гоббса, Дж. Локка, Ш. Монтеск'є, Р. Белла, П. Бергера, М. Вебера, Е. Дюркгейма, Г. Зіммеля, Т. Парсонса та ін. В українській науковій думці проблемам взаємодії держави та релігійних організацій присвячені праці В. Андрущенко, Ю. Бабінова, І. Бальжик, Н. Брегеда, О. Ковалю, А. Колодного, Ю. Кривенка, М. Михайличенка, В. Пічі, Ю. Решетнікова, Ф. Рудича, Ю. Тодики та ін. Взаємовідносини армій світу та релігійних організацій відображені в роботах зарубіжних авторів Н. Данілова, І. Джурі, С. Мозгового, А. Морозова, А. Павлова та ін.

Взаємовідносини Збройних Сил України та церкви знайшли своє відображення в наукових доробках В. Баладинського, В. Бугаєнка, О. Гущина, С. Здіорука, Р. Коханчука, Ю. Кальниша, В. Мандрагелі, С. Ярмуся та ін. Проте вищевказані роботи українських науковців датовані серединою та кінцем 90-х років. В них аналізується процес запровадження інституту капеланства в арміях різних держав світу, у тому числі з проекцією на процес розбудови Збройних Сил України. Проте в цих

-
- Формування правового механізму державного управління у сфері взаємодії Збройних Сил України та церкви (релігійних організацій) щодо реалізації свободи совісті та віросповідання / Е. В. Дробко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 2(10) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n2/14devstv.pdf>.

роботах не аналізується нормативно-правова база в нашій державі саме в цій сфері, не досліджується процес формування правового механізму державного управління у сфері взаємодії Збройних сил України та церкви (релігійних організацій) щодо реалізації свободи совісті та віросповідання.

Постановка завдання. Метою даної статті є проведення аналізу чинного законодавства України, яке сформувалось за роки незалежності України, на предмет його завершеності та можливості забезпечення душпастирської опіки з боку церкви (релігійних організацій) військовослужбовців Збройних Сил України. Для її досягнення поставлено такі *завдання*: описати теоретичні положення і сформулювати практичні рекомендації щодо розвитку правового механізму державного управління щодо взаємодії держави і церкви у сфері свободи совісті та віросповідання в Україні. Гіпотеза дослідження: механізми взаємодії дають змогу посилити участь церкви та релігійних організацій у формуванні системи державного управління, покращити якість прийняття управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу. Українська держава за умов взаємодії з конфесіями і з громадянським суспільством має найбільшу можливість забезпечити реалізацію свободи совісті і віросповідання, зберігаючи при цьому консолідоване і стабільне суспільство.

Ставши на шлях формування правової держави, Україна активізувала процес визнання прав людини, засобів їх реалізації та захисту. Одним із таких прав є свобода віросповідання, яка виступає «основою» для багатьох інших особистих і культурних прав.

Основоположні принципи релігійної свободи викладено в низці міжнародних правових документів: Загальній декларації прав людини (ООН, 1948 р.)(ст. 18); Міжнародному Пакті про громадянські і політичні

▪ Формування правового механізму державного управління у сфері взаємодії Збройних Сил України та церкви (релігійних організацій) щодо реалізації свободи совісті та віросповідання / Е. В. Дробко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 2(10) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n2/14devstv.pdf>.

права (ООН, 1966 р.)(ст. 18); Декларації про ліквідацію всіх форм нетерпимості і дискримінації на підставі релігії чи переконань (ООН, 1981 р.); Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (Рада Європи, 1950 р.)(ст. 9); Хартії основних прав Європейського Союзу (2000 р.)(ст. 10).

У цих документах викладені рекомендації для національних законодавств. Реальність свободи віросповідання людини залежить від наявності дієвого механізму її юридичного забезпечення в державі і державою. Основою такого механізму в Україні є національне законодавство.

Що стосується реалізації права військовослужбовцями на свободу совісті та віросповідання в Збройних Силах України, то Українська держава, в особі Міністерства оборони України, забезпечуючи дотримання вищевказаного права, гарантованого Конституцією України, та церква (релігійні організації) у сфері забезпечення духовних потреб віруючих, спрямовують свої зусилля на організацію системної роботи з налагодження душпастирської опіки у Збройних Силах України.

Відповідно до статті 35 Основного Закону України, яка гарантує право на свободу світогляду та віросповідання, статті 21 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації», яка визначає, що командування військових частин надають можливість військовослужбовцям брати участь у богослужіннях і виконанні релігійних обрядів, а також до норм міжнародного гуманітарного права розпочалася діяльність, спрямована на забезпечення душпастирської опіки з боку церкви (релігійних організацій) військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань [1; 2].

Потрібно зазначити, що з 1996 року в різних конфесіях починають

-
- Формування правового механізму державного управління у сфері взаємодії Збройних Сил України та церкви (релігійних організацій) щодо реалізації свободи совісті та віросповідання / Е. В. Дробко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 2(10) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n2/14devstv.pdf>.

формуватися напрями діяльності щодо задоволення духовних потреб військовослужбовців, призначаються відповідальні за дані напрями, створюються відповідні структури.

Після 2004 року почалась активізація військово-церковного співробітництва. Логічним наслідком цих процесів стало видання Міністром оборони України директиви від 21 квітня 2006 року № Д-25 «Про впорядкування питань задоволення релігійних потреб військовослужбовців Збройних Сил України» [3]. Цей документ посприяв початку системної діяльності у цій сфері.

Внаслідок цього, 1 листопада 2008 року в структурі Департаменту гуманітарної політики Міністерства оборони України було створено сектор роботи з релігійними організаціями.

Міністерство оборони України спільно з сімома конфесіями (Українською православною церквою, Українською православною церквою Київський Патріархат, Українською греко-католицькою церквою, Римською Католицькою Церквою, Всеукраїнським союзом об'єднань євангельських християн-баптистів, Українською автокефальною православною церквою, Духовним управлінням мусульман України), віруючі яких служать у Збройних Силах України, 10 листопада 2008 року підписало «Меморандум про співпрацю у справах душпастирської опіки військовослужбовців Збройних Сил України» (далі — Меморандум) [4]. Сторони, які брали участь у підписанні цього документу, заявили наміри про ініціювання Міністерством оборони України створення Ради у справах душпастирської опіки військовослужбовців Збройних Сил України як консультативно-дорадчого органу при Міністерстві оборони України та беручи до уваги позицію уповноважених представників Церков і релігійних організацій, відповідальних за співпрацю зі Збройними Силами

- Формування правового механізму державного управління у сфері взаємодії Збройних Сил України та церкви (релігійних організацій) щодо реалізації свободи совісті та віросповідання / Е. В. Дробко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 2(10) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n2/14devstv.pdf>.

України, здійснити практичні заходи, спрямовані на поетапне впровадження у Збройних Силах України ефективної системи душпастирської опіки та створення інституту військового духовенства (капеланства).

В цьому документі зазначається головна мета впровадження у Збройних Силах України ефективної системи душпастирської опіки та створення інституту військового духовенства (капеланства), якою є забезпечення конституційного права особового складу на свободу совісті та віросповідання, створення здорового психологічного клімату у військових колективах, родинх військовослужбовців, посилення військово-патріотичного виховання, формування засад моральності та духовності, об'єднання зусиль Війська і Церкви у належному формуванні багатого внутрішнього світу захисника Вітчизни та створення позитивної мотивації до військової служби [4].

Для налагодження ефективнішої співпраці релігійних організацій, вироблення єдиних підходів до впровадження інституту військового капеланства 29 квітня 2009 року наказом Міністра оборони України від 17 березня 2009 року № 115 було створено Раду у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України [5].

В цьому документі уточнюється, що Рада у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України (далі – Рада) є представницьким міжконфесійним консультативно-дорадчим органом, що діє на громадських засадах при Міністерстві оборони України.

Рада створена з метою:

— здійснення координації заходів, пов'язаних із забезпеченням виконання у Збройних Силах України вимог Конституції України, законів України щодо свободи совісті та віросповідання;

▪ Формування правового механізму державного управління у сфері взаємодії Збройних Сил України та церкви (релігійних організацій) щодо реалізації свободи совісті та віросповідання / Е. В. Дробко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 2(10) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n2/14devstv.pdf>.

— здійснення практичних заходів, спрямованих на поетапне впровадження у Збройних Силах України ефективної системи душпастирської опіки та створення інституту військового духовенства (капеланства);

— координації міжконфесійної співпраці у Збройних Силах України;

— формування механізмів взаємодії Армії і Церкви з питань задоволення релігійних потреб, духовного, патріотичного виховання військовослужбовців, працівників Збройних Сил України та членів їхніх сімей;

— участі в обговоренні проектів законодавчих та інших нормативних актів із зазначених питань;

— підвищення морально-психологічної стійкості та готовності особового складу до захисту Батьківщини;

— здійснення колективних заходів добродійного характеру [5].

Виходячи з положень вищевказаного «Меморандуму про співпрацю у справах душпастирської опіки військовослужбовців Збройних Сил України» та намірів сторін щодо об'єднання зусиль у здійсненні практичних заходів, спрямованих на поетапне впровадження у Збройних Силах України ефективної системи душпастирської опіки та створення інституту військового духовенства (капеланства), наказом Міністра оборони України від 22.04.2011 р. № 220 затверджено Концепцію душпастирської опіки у Збройних Силах України (далі – Концепція) [6].

Потрібно зазначити, що в цьому підзаконному акті вперше сформульовано визначення низки ключових понять, які необхідні як для подальшого формування нормативно-правової бази, так і для однакового розуміння цих понять представниками всіх релігійних конфесій в Україні, а саме: військовий священнослужитель (священик, капелан, душпастир,

▪ Формування правового механізму державного управління у сфері взаємодії Збройних Сил України та церкви (релігійних організацій) щодо реалізації свободи совісті та віросповідання / Е. В. Дробко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 2(10) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n2/14devstv.pdf>.

імам); душпастирська опіка військовослужбовців; конфесія; уповноважений за душпастирську опіку військовослужбовців.

Цей документ містить: чітко визначену мету та завдання душпастирської опіки військовослужбовців; інформацію щодо організаційного забезпечення душпастирської опіки, повноважень та відповідальності уповноваженого за душпастирську опіку військовослужбовців; інформацію стосовно підготовки та обліку військових священнослужителів, місць для душпастирського служіння та іншу інформацію.

Що стосується саме підготовки військових священнослужителів, то в п. 5.1. Концепції зазначається, що кожна конфесія самостійно забезпечує загальну богословську підготовку військових священнослужителів у відповідних духовних навчальних закладах — духовних академіях, університетах, теологічних факультетах, семінаріях, медресе тощо. В даному пункті мова йде тільки про конфесійні навчальні заклади. На нашу думку, до цього процесу можуть долучитись ті світські вищі навчальні заклади, де є кафедри, факультети, на яких готують фахівців за спеціальністю «Богослов'я», вивчають дисципліну та отримують практичні навички з «Християнської психології» (адже дисципліна «Християнська психологія» ширша за своїм об'ємом та змістом від класичної «Психології», бо стосується невидимої, духовної сфери життя людини), а також, де є кафедри військової підготовки у ВУЗі, які готують офіцерів запасу [6].

Впродовж наступного періоду Рада національної безпеки і оборони України на своєму засіданні 29.12.2012 р. розглянула та схвалила проект Концепції реформування і розвитку Збройних Сил України на період до 2017 року. Це рішення РНБО було введено в дію Указом Президента

- Формування правового механізму державного управління у сфері взаємодії Збройних Сил України та церкви (релігійних організацій) щодо реалізації свободи совісті та віросповідання / Е. В. Дробко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 2(10) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n2/14devstv.pdf>.

України від 29.12.2012 р. за № 772/2012 [7]. На жаль, в тексті цього документа жодним чином не згадується питання військово-релігійного співробітництва Збройних Сил України. В Концепції не сказано про задоволення релігійних потреб військовослужбовців та членів їхніх сімей.

Проте у 2008-2013 рр. Міністерством оборони України розроблялись та направлялись у Збройні Сили України Методичні рекомендації керівникам органів військового управління, командирам (начальникам) військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій Збройних Сил України щодо удосконалення військово-релігійного співробітництва (далі – Методичні рекомендації) [8]. В цих рекомендаціях детально розписані напрями військово-релігійного співробітництва, задоволення релігійних потреб військовослужбовців Збройних Сил України та членів їхніх сімей. Як зазначається у розділі 2 Методичних рекомендацій, у 2012 році було проведено моніторингове соціологічне дослідження «Стан задоволення релігійних потреб віруючих військовослужбовців військової служби за контрактом у Збройних Силах України» (далі — МСД-2012) за допомогою якого вивчалися основні характеристики релігійності військовослужбовців військової служби за контрактом (всіх категорій військовослужбовців), рівень задоволеності їхніх релігійних потреб та бажані форми участі церков (релігійних організацій) в житті військ (сил). МСД-2012 показало, що спілкування зі священнослужителем займає одне з чільних місць у загальному рейтингу релігійних потреб. У військових частинах, де співробітництво з церквами (релігійними організаціями) носить постійний щотижневий характер, дуже часто військовослужбовці, навіть ті, що не вважають себе віруючими, бажають спілкуватися зі священнослужителями [8].

Потрібно додати, що 5 червня 2013 року на засіданні Ради у справах

-
- Формування правового механізму державного управління у сфері взаємодії Збройних Сил України та церкви (релігійних організацій) щодо реалізації свободи совісті та віросповідання / Е. В. Дробко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 2(10) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n2/14devstv.pdf>.

душпастирської опіки при Міністерстві оборони України був затверджений Кодекс військового священика (капелана) [9].

Зазначимо, що вперше за весь період незалежності нашої держави, Міністерством оборони України з 9 по 13 квітня 2014 року в Пущі-Водиці проводились збори священнослужителів церков та релігійних організацій, які займаються душпастирською опікою військовослужбовців Збройних Сил України. У заході брали участь представники Української Греко-Католицької Церкви, Римо-Католицької Церкви, Української Автокефальної Православної Церкви та представники Всеукраїнського об'єднання євангельських християн-баптистів. Розглядалися основні підходи в діяльності капеланів при виконанні миротворчих місій Збройними Силами України [11].

5 вересня 2014 року в Дніпропетровську в будівлі обласної державної адміністрації за участю Ради християнських церков області, офіцерів оперативного командування «Південь», представників Штабу національного захисту, громадських організацій та волонтерів, відбувся форум «Вектор солідарності». Під час заходу учасники обговорили питання ролі священиків-капеланів у війську, організації всебічної допомоги військовослужбовцям, пораненим та їхнім родинам, волонтерського руху тощо [12].

Учасників цієї зустрічі було повідомлено, що Рада у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України розглянула проект Положення про службу військового духівництва (капеланства) у Збройних Силах України [12].

Засоби масової інформації, які висвітлюють ситуацію в зоні АТО на сході України, підтверджують позитивний вплив душпастирської опіки військовослужбовців та бійців добровольчих батальйонів в тих

▪ Формування правового механізму державного управління у сфері взаємодії Збройних Сил України та церкви (релігійних організацій) щодо реалізації свободи совісті та віросповідання / Е. В. Дробко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 2(10) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n2/14devstv.pdf>.

підрозділах, де несуть служіння військові священники – капелани хоча б однієї з християнських конфесій. Коли проголошуються споконвічні християнські духовні та моральні цінності, де бійці в молитві звертаються до Бога і отримують захист від Нього, де вони отримують від священника кваліфіковану духовну і психологічну допомогу, це підвищує бойовий дух бійців, їхній моральний, і, як наслідок, фізичний стан.

Висновки. Враховуючи вищезазначене, можна стверджувати, що в Українській державі поступово формується правовий механізм державного управління у сфері взаємодії Збройних сил України та церкви (релігійних організацій) щодо реалізації свободи совісті та віросповідання. На даний час є значні напрацювання на законодавчому рівні в цій сфері, на рівні підзаконних нормативно-правових актів, в різні роки розроблялась низка методичних рекомендацій керівникам органів військового управління, командирам (начальникам) військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій Збройних Сил України щодо удосконалення військово-релігійного співробітництва. Процес формування нормативно-правової бази в цій сфері продовжується. Вищевказані напрацювання можуть бути застосовані не тільки у Збройних силах України, добровольчих батальйонах в зоні АТО, а й органах МВС, МНС, СБУ. Служіння священників було б дуже доречним у лікарнях, хосписах, слідчих ізоляторах, місцях позбавлення волі, гауптвахті та ін.

На нашу думку, для того, щоб кардинально змінилась ситуація у силових структурах, особливо в тих підрозділах, які перебувають в зоні АТО, та й в українському суспільстві загалом, необхідно на практиці перейти до розбудови партнерської моделі державно-церковних відносин.

-
- Формування правового механізму державного управління у сфері взаємодії Збройних Сил України та церкви (релігійних організацій) щодо реалізації свободи совісті та віросповідання / Е. В. Дробко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 2(10) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n2/14devstv.pdf>.

Список використаних джерел

1. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>.
2. Про свободу совісті та релігійні організації [Електронний ресурс] : Закон України № 987–ХІІ від 23.04.1991 р. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/987-12>.
3. Про впорядкування питань задоволення релігійних потреб військовослужбовців Збройних Сил України [Електронний ресурс] : Директива Міністра оборони України № Д-25 від 21.04.2006 р. — Режим доступу : <http://www.kapelanstvo.org.ua/documents/>.
4. Меморандум про співпрацю у справах душпастирської опіки військовослужбовців Збройних Сил України від 10.11.2008 р. [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/zvyazki-z-gromadskisty/rada-u-spravah-dushpastirskoi-opiki-pri-ministerstvi-oboroni-ukraini/normativni-dokumenti-ta-metodichni-rekomendaczii/2014/07/08/memorandum-pro-spivpraczyu-u-spravah-dushpastirskoi-opiki-vijskovosluzhbovcziv-zs-ukraini/>.
5. Про затвердження Положення про Раду у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України [Електронний ресурс] : Наказ Міністра оборони України № 115 від 17.03.2009 р. — Режим доступу : <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/zvyazki-z-gromadskisty/rada-u-spravah-dushpastirskoi-opiki-pri-ministerstvi-oboroni-ukraini/rada-u-spravah-dushpastirskoi-opiki/2014/07/08/polozhennya-pro-radu-uspravah-dushpastirskoi-opiki-pri-ministerstvi-oboroni-ukraini/>.
6. Про затвердження Концепції душпастирської опіки у Збройних Силах України [Електронний ресурс] : наказ Міністра оборони України №

▪ Формування правового механізму державного управління у сфері взаємодії Збройних Сил України та церкви (релігійних організацій) щодо реалізації свободи совісті та віросповідання / Е. В. Дробко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 2(10) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n2/14devstv.pdf>.

220 від 22.04.2011 р. — Режим доступу : <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/zvyazki-z-gromadskistyuu/rada-u-spravah-dushpastirskoi-opiki-pri-ministerstvi-oboroni-ukraini/normativni-dokumenti-ta-metodichni-rekomendaczii/2014/07/08/konczepczyia-dushpastirskoi-opiki-u-zbrojnih-silah-ukraini/>.

7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2012 року "Про Концепцію реформування і розвитку Збройних Сил України на період до 2017 року" [Електронний ресурс] : Указ Президента України № 772/2012 від 29.12.2012 р. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/772/2012/paran2#n2>.

8. Методичні рекомендації керівникам органів військового управління, командирам (начальникам) військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій Збройних Сил України щодо удосконалення військово-релігійного співробітництва (2013 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/zvyazki-z-gromadskistyuu/rada-u-spravah-dushpastirskoi-opiki-pri-ministerstvi-oboroni-ukraini/normativni-dokumenti-ta-metodichni-rekomendaczii/2014/07/08/metodichni-rekomendaczii-%282013-roku%29/>.

9. Кодекс військового священика (капелана) від 05.06.2013 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.kapelanstvo.org.ua/documents/>.

10. Пейт М. Церковь / М. Пейт // Евангельский словарь библейского богословия [Текст] / под ред. Уолтера Элуэлла / пер. с англ. В. Н. Гаврилова. — СПб. : Библия для всех, 2002. — 1232 с.

11. Міністерство оборони України вперше проводить навчання для військових капеланів українських церков та релігійних організацій (09.04.2014 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.mil.gov.ua/news/2014/04/09/ministerstvo-oboroni-ukraini-vpershe-provodit-navchannya-dlya-vijskovih-kapelaniv-ukrainskih-czerkov-ta-religijnih->

▪ Формування правового механізму державного управління у сфері взаємодії Збройних Сил України та церкви (релігійних організацій) щодо реалізації свободи совісті та віросповідання / Е. В. Дробко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 2(10) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n2/14devstv.pdf>.

organizacji/.

12. Представники релігійних організацій підтримали Українську армію (05.09.2014) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.mil.gov.ua/news/2014/09/05/predstavniki-religijnih-organizacij-pidtrimali-ukrainsku-armiyu/>.

Дробко Е. В.

Формування правового механізму державного управління у сфері взаємодії Збройних Сил України та церкви (релігійних організацій) щодо реалізації свободи совісті та віросповідання

У статті аналізується процес взаємодії Української держави (в особі Міністерства оборони України) та церкви (релігійних організацій) у сфері свободи совісті та віросповідання в Україні. Детально аналізується процес формування ефективного правового механізму взаємодії держави та різних релігійних конфесій, включення релігійних організацій у процес формування демократичного громадянського суспільства. Також здійснюється аналіз міжнародних документів, чинного законодавства України, яке сформувалось за роки незалежності, на предмет забезпечення душпастирської опіки з боку церкви (релігійних організацій) військовослужбовців Збройних Сил України. В результаті проведеного дослідження встановлено, що в Українській державі поступово формується правовий механізм державного управління у сфері взаємодії Збройних сил України та церкви (релігійних організацій) щодо реалізації свободи совісті та віросповідання. На даний час є значні напрацювання на законодавчому рівні в цій сфері, на рівні підзаконних нормативно-правових актів. Процес формування нормативно-правової бази продовжується.

-
- Формування правового механізму державного управління у сфері взаємодії Збройних Сил України та церкви (релігійних організацій) щодо реалізації свободи совісті та віросповідання / Е. В. Дробко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 2(10) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n2/14devstv.pdf>.

Ключові слова: державне управління, правовий механізм, взаємодія Збройних Сил України та церкви (релігійних організацій), державно-церковні відносини.

Дробко Э. В.

Формирование правового механизма государственного управления в сфере взаимодействия Вооруженных Сил Украины и церкви (религиозных организаций) относительно реализации свободы совести и вероисповедания

В статье анализируется процесс взаимодействия Украинского государства (в лице Министерства обороны Украины) и церкви (религиозных организаций) в сфере свободы совести и вероисповедания в Украине. Детально анализируется процесс формирования эффективного правового механизма взаимодействия государства и разных религиозных конфессий, включение религиозных организаций в процесс формирования демократического гражданского общества. Также осуществляется анализ международных документов, действующего законодательства Украины, которое сформировалось за годы независимости, на предмет обеспечения душпастирского попечения со стороны церкви (религиозных организаций) военнослужащих Вооруженных Сил Украины. В результате проведенное исследование установлено, что в Украинском государстве постепенно формируется правовой механизм государственного управления в сфере взаимодействия Вооруженных сил Украины и церкви (религиозных организаций) относительно реализации свободы совести и вероисповедание. На данный момент есть значительные наработки на законодательном уровне в этой сфере, на уровне подзаконных нормативно-правовых актов. Процесс формирования нормативно-правовой базы продолжается.

- Формування правового механізму державного управління у сфері взаємодії Збройних Сил України та церкви (релігійних організацій) щодо реалізації свободи совісті та віросповідання / Е. В. Дробко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 2(10) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n2/14devstv.pdf>.

Ключевые слова: государственное управление, правовой механизм, взаимодействие Вооруженных Сил Украины и церкви (религиозных организаций), государственно-церковные отношения.

Drobko E. V.

Formation of the public administration's legal mechanism in the field of the interaction between the Ukrainian Army and the Church (religious organizations) on the exercise of freedom of conscience and religion

The article deals with the interaction of Ukrainian state (represented by the Ministry of Defense of Ukraine) and the Church (religious organizations) in the area of freedom of conscience and religion in Ukraine. Detailed analysis of the formation of an effective legal mechanism for cooperation between the state and various religious denominations, including religious organizations in the formation of a democratic civil society. Also the analysis of international instruments, laws of Ukraine, which was formed during the years of independence in terms of providing pastoral care of the Church (religious organizations) of the Armed Forces of Ukraine. The study found that the Ukrainian state legal mechanism gradually formed government in Ukraine interoperability and the Church (religious organizations) on the exercise of freedom of conscience and religion. Currently there are significant developments in legislation in this area, at sub-legal acts. The formation of the regulatory framework continues.

Key words: public administration, legal mechanism, interaction between the Ukrainian Army and the church (religious organizations), relations between the state and church.

-
- Формування правового механізму державного управління у сфері взаємодії Збройних Сил України та церкви (релігійних організацій) щодо реалізації свободи совісті та віросповідання / Е. В. Дробко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 2(10) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n2/14devstv.pdf>.